
TÜRKİYE-İSRAİL İLİŞKİSİNDE DEV ADIM! BU YAKINLAŞMA RUSYA'YI VURACAK

- 24.06.2016

Hurriyet, 23 Haziran 2016

26 Haziranda Türkiye ve İsrailin anlaşmaya vardıklarını duyurması bekleniyor. Bu adımın ardından, İsrail gazını Türkiye'ye getirmek için düğmeye basılabilir. Kıbrıs ve İsrail karasularında keşfedilen gazın, yeni boru hatlarıyla Avrupa pazarına Türkiye üzerinden nakli, bölgenin stratejik dengelerini değiştirebilir. İsrail ve Kuzey Irak gibi yeni kaynaklardan Türkiye'ye gaz aktarılması, Rusya ve İran gibi diğer kaynaklar üzerinde pazar baskısı yaratarak, fiyatlarda elini güçlendirebilir.

Türkiye ile İsrailin, Mavi Marmaradan beri kopuk ilişkilerinin normalleşmesi için sürdürülen görüşmelerde sona gelindi. Tarafların 26 Haziran günü anlaştıklarını açıklamaları bekleniyor. Yakınlaşmanın ekonomik gerekçesi, hatta itici güçlerinden biri doğalgaz oldu. 2009'da İsrail açıklarında iki önemli doğalgaz yatağı, Leviathan ve Tamar, keşfedildi. Yuvarlak rakamlarla Leviathan'da 500, Tamar'da 300 milyar metreküp doğalgaz var. Kıbrıs açık denizinde yer alan Afrodite doğalgaz yatağı ile İsrail açıklarındaki diğer sahalarla birlikte kanıtlanmış rezerv miktarının 1 trilyon metreküp civarında olduğu belirtiliyor. Bu gazın dünya piyasalarına girmesi için en uygun yol ise İsrail, Türkiye ve Kıbrısın anlaşmasıyla inşa edilecek yeni boru hatları. İşte bu da Türkiye-İsrail görüşmelerinde doğalgazı, buzları eriten faktörlerden biri olarak öne çıkarıyor.

DOĞALGAZ HAREKATI

Eski müttefik iki ülke arasında yakınlaşmada, İsrail ve Kıbrıs çevreleyen yüz milyarlarca dolar değerindeki kanıtlanmış doğalgaz rezervi rol oynarken, varılacak anlaşma bundan sonra doğalgaz projelerini harekete geçirebilir. İsrail Enerji Bakanı Yuval Steinitz, son olarak yaptığı bir açıklamada, İsraildeki ekonomik durum oldukça zorlu. Leviathan sahasını geliştirmenin önü açıldığında, bunun için yöntemlerden birinin gaz ihracatı olduğu ortaya konuldu. Yakınlardaki en cazip pazarlardan biri Türkiye ve orada büyük ekonomik çıkarımız var dedi. Süreç pürüzsüz geçerse, İsrail gazının 2020de Türkiye pazarına ulaşmasının gayet mümkün olduğu söyleniyor. Konuya yakın bir kaynak, İsrailden Türkiyeye uzanacak boru hattını ve gaz anlaşmasını özel sektör yapacak olsa dahi, projeye ilişkin kararı siyasi iradenin vermesi gerektiğini belirterek, Türkiyeden Zorlu, Enerjisa ve Turcas gibi şirketler İsrail gazı projesi için niyet belirten şirketler. Kamudan BOTAŞ veya TPAOnun bu projede yer alıp almayacağı henüz belli değil. Enerji Bakanlığının konuyla ilgili bir rakam ortaya koyması da gerekir. Daha önce yıllık 10 milyar metreküp (bcm) gazın Türkiyeye gelmesi konuşuluyordu. Yeniden ihraç hakkı ile bu rakam 20 bcme çıkartılıp, bir kısmının Türk iç pazarına sunulduktan sonra geri kalanının Türk özel sektörü veya kamu tarafından Avrupa'ya ihraç edilmesi söz konusu olabilir. Bu gaz TANAP üzerinden de Avrupa'ya verilebilir diyor.

KIBRISTA ÇÖZÜM ŞARTI

Türkiye, toplam gaz arzı içerisinde yüzde 55lere ulaşan Rus gazı bağımlılığını azaltmayı hedefliyor. Rusya ile BOTAŞ'ın imzaladığı yıllık 4 bcmlik Batı Hattı kontratı 2021 yılı sonunda, 16 bcmlik Mavi Akım kontratı ise 2025 sonunda bitiyor. Türkiye'nin Ruslarla gaz anlaşmalarını yenileyip yenilemeyeceği bilinmiyor fakat arz çeşitliliği açısından Türkiye'nin yeni kaynaklara yönelmesi de sürpriz olmaz. Ancak İsrail gazının Türkiye'ye, Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaşımı için Kıbrıs sorununun da çözüme kavuşması gerektiği ifade ediliyor. Yine konuya yakın bir kaynak, bu konuda şöyle konuşuyor: Gaz anlaşmalarında konu İsraille anlaşmak ile bitmiyor. Boru hattı, Güney Kıbrıs'ın münhasır ekonomik alanından geçiyor. Uluslararası deniz mevzuatına göre Güney Kıbrıs'ın boru hattına engel olma hakkı yok ama projeyi geciktirebilir. Güzergâh seçiminde Güney Kıbrıs'ın onayının alınması, mühendislik çalışmalarıyla ilgili bilgi verilmesi ve ÇED raporuna onay vermesi lazım mesela. Boru hattı güzergâhı üzerinde söz sahibi, ÇED raporunu geciktirebilir, projeyi geciktirebilir. Bunu İsrail tarafı da, Türkiye tarafı da biliyor. Kıbrıs açıklarındaki gazı dâhil etmeden varılacak çözüm, projeye ilgili birtakım belirsizlikleri kendiliğinden ortaya çıkartıyor. Bankalardan kredi alınacak, boru hattı için malzemeler sipariş edilecek, büyük rakamlar ortaya çıkıyor, o yüzden Kıbrıs ile durumun netleştirilmesi gerekiyor.

Bu proje masada kalmaz

İsrail hükümeti daha önce 450 milyar metreküp gazı iç tüketim için ayırma, 500-600 milyar metreküp gazı ise ihraç etme kararı almıştı. İsrailin gaz ihracatı için uzun süreli anlaşma yapmak istediği belirtiliyor. Yani Türkiye'ye gelecek gaz için yapılacak anlaşma 20-25 yıllık olabilir. Kaynaklar, bu anlaşmanın Azerbaycan gazında olduğu gibi yeniden ihraç hakkı kapsamının önemine dikkat çekerken, Daha alınması gereken çok mesafe var. İthalat lisansı alınacak; Enerji Bakanlığı ve EPDK bir takım kriterler koyacaklar. Gelecek gazın BOTAŞ kontratları çerçevesinde arz-talep dengesini nasıl etkileyeceği gibi kıstaslar var. Sahadaki platform ile Türkiye sahili arasında yaklaşık 475 ila 500 kilometre uzunluğunda bir boru hattı inşası gerekiyor. Bu proje eninde sonunda gerçekleşecek bir proje, masada kalması gibi bir şey söz konusu olamaz. İsrail de gazını paraya çevirmek istiyor yorumunu yapıyor.

Kimler ilgileniyor?

İsrailin İstanbul Başkonsolosu Shai Cohen, geçtiğimiz günlerde Türkiyenin İsrail gazının taşınması için en iyi ve en uygulanabilir güzergah olduğunu belirterek, Fizibilite çalışmaları özel sektör tarafından çoktan tamamlandı, projeler sadece zaman meselesi. Bölgede şu anki durum Türkiye ve İsrail için enerji işbirliğine yönelik böyle bir anlaşmayı gerektiriyor demişti. İsrailden gaz alınmasıyla Turcas-Enerjisa ortaklığı, Zorlu ve Enka gibi gruplar ilgileniyor. Söz konusu şirketler, İsraildeki şirketlerle fiyat, güzergah, ortaklık gibi konuları uzun süredir müzakere ediyor. Uzmanlara göre, İsrail ve Kuzey Irak gibi yeni kaynaklardan Türkiye'ye gaz aktarılması, Rusya ve İran gibi diğer kaynaklar üzerinde pazar baskısı yaratarak, fiyatlarda elini güçlendirebilir.

Kaynak/Source: